

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені А.С.МАКАРЕНКА**

ЗАТВЕРДЖЕНО

В.о. ректора Сумського державного
педагогічного університету
імені А.С. Макаренка

Юрій ЛЯННОЙ

введено в дію наказом № 267
22 червня 2026 року

ПРОГРАМА ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ

педагогічних працівників закладів загальної середньої освіти

**«СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО НАВЧАННЯ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ У ЗАКЛАДАХ
СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ»**

УХВАЛЕНО

рішенням Вченої ради університету
протокол № 12 від 22 червня 2026 р.

Суми 2026

Розробники:

1. Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка
(Віталій КОРОЛЬ, кандидат історичних наук, старший викладач кафедри історії України)

Напрямок підвищення кваліфікації: Сучасні підходи до навчання в Новій українській школі на рівні базової середньої освіти.

Розроблено на основі типової програми підвищення кваліфікації:

Типова програма підвищення кваліфікації вчителів закладів загальної середньої освіти, які впроваджують новий Державний стандарт базової середньої освіти (Наказ МОН від 12.10.2022 р. № 904, модуль 2)

Термін дії програми: 15.06.2026 – 15.06.31 р.

Рецензенти:

1. В'ячеслав ОЛІЦЬКИЙ, кандидат історичних наук, доцент, завідувач кафедри історії України

Завідувач кафедри

В'ячеслав ОЛІЦЬКИЙ

Програма затверджена на засіданні кафедри історії України, протокол №13 від 15 червня 2026 року.

Король В., 2026

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Актуальність програми

Програма розроблена відповідно до сучасних викликів сучасного суспільства та освітніх реалій. Актуальність розроблення та впровадження програми зумовлена швидкими змінами в соціально-економічному, викликами в політичному житті країни, а також потребами національно-патріотичного виховання, що вимагає від сучасного учителя закладу освіти широкої компетентності викладанні історії України та суспільно-гуманітарних дисциплін.

Актуальність розроблення програми для вчителів історії та громадянської освіти закладів загальної середньої освіти полягає в необхідності підготовки фахівців до роботи за новим Державним стандартом базової середньої освіти в контексті вимог законодавства, зокрема Конституції України, законів України «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту», та на виконання заходів державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа».

Програму розроблено з урахуванням положень: законів України «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту», постанов Кабінету Міністрів України від 30 грудня 2015 року № 1187 «Про затвердження Ліцензійних умов провадження освітньої діяльності», від 14 грудня 2016 року № 988-р «Про затвердження Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року», від 21 серпня 2019 року № 800 «Деякі питання підвищення кваліфікації педагогічних та науково-педагогічних працівників», інших нормативно-правових актів, що регулюють діяльність вчителя та з урахуванням європейського вектору розвитку освіти України, стратегії реформування галузі освіти в Україні, новітніх зарубіжних і вітчизняних наукових розробок, кращих практик у галузі освіти та професійного розвитку педагогів.

Цільова група

Учителі закладів загальної середньої освіти, що викладають предмети громадянської та історичної галузі: Вступ до історії України та громадянської освіти, Історія України, Всесвітня історія, Громадянська освіта.

Обсяг

30 годин (1 кредит ЄКТС), з яких лекції – 10 годин; практикоорієнтовані види робіт – 12 годин; самостійна робота – 6 годин; підсумковий контроль – 2 години.

Особливості організації освітнього процесу за програмою

1.	Тривалість курсу	6 робочих днів
2.	Форма підвищення кваліфікації	Дистанційна синхронно-асинхронна
3.	Мета підвищення кваліфікації	Професійний розвиток педагогічних працівників відповідно до державної політики в галузі освіти, удосконалення раніше набутих та/або набуття нових компетентностей учителів закладів загальної середньої освіти необхідних для організації ефективного навчання історії України та інших дисциплін громадянської та історичної галузі освіти.
4.	Завдання підвищення кваліфікації	○ розвивати загальні й професійні компетентності вчителів закладів загальної середньої освіти; ○ поглибити розвиток дослідницької компетентності; ○ поглибити й розширити знання вчителів закладів загальної середньої освіти з теорії і практики навчання, що забезпечує якісні зміни в організації освітнього процесу та створює передумови для інноваційних перетворень у сучасній шкільній системі; ○ удосконалити викладання історії України у контексті національно-патріотичного виховання молоді.
5.	Прелік компетенцій, що вдосконалюватимуться	ЗК.01. Громадянської, через здатність діяти відповідально й свідомо на засадах поваги до прав і свобод людини та громадянина; реалізувати свої права й обов'язки; усвідомлювати цінності громадянського суспільства та необхідність сталого розвитку. ЗК.02. Соціальної, через здатність до міжособистісної взаємодії, роботи в команді, спілкування. ЗК.03. Культурної, через здатність цінувати українську національну культуру, виявляти повагу до багатоманітності та мультикультурності у суспільстві, здатність до творчого вираження національної культурної ідентичності. A2 Предметно-методичної, через здатність моделювати зміст навчання відповідно до обов'язкових результатів навчання учнів; формувати та розвивати в учнів ключові компетентності та уміння, спільні для всіх компетентностей; здійснювати інтегроване навчання; добирати й використовувати сучасні

		та ефективні методики й технології навчання, виховання та розвитку учнів. АЗ Інформаційно-цифрової , через здатність орієнтуватися в інформаційному просторі, здійснювати пошук і критично оцінювати інформацію, оперувати нею в професійній діяльності; ефективно використовувати наявні та створювати (за потреби) нові електронні освітні ресурси; використовувати цифрові технології в освітньому процесі.
6.	Очікувані результати навчання	○ Відповідальне та свідоме моделювання змісту навчання з урахуванням сучасного освітнього процесу; ○ Уміння аналізувати явища історичної пам'яті та історичної політики України в освітньому та суспільному контексті; ○ Уміння критично переосмислювати історичні міфи, використовуючи методи критичного мислення; ○ Уміння інтерпретувати процеси українського державотворення як безперервну історичну традицію; ○ Уміння використовувати приклади діяльності історичних постатей для формування патріотичних цінностей у молоді.
7.	Система та критерії оцінювання результатів підвищення кваліфікації	Загальна кількість балів підсумкового контролю – 100, з них: - Тест з теорії курсу (25 б); - Створення презентації з обраної тематики (25 б); - Написання есе з обраної тематики (25 б); - Створення інструменту оцінювання знань (25 б) Прохідний бал для отримання свідоцтва – 70 б.
8.	Документ про підвищення кваліфікації	Свідоцтво про підвищення кваліфікації встановленого зразка
9.	Вартість	850 грн
10.	Забезпечення освітнього процесу	Комп'ютерна техніка (комп'ютер, вебкамера, мікрофон або ноутбук), доступ до швидкісного інтернету, дистанційна платформа (https://dl.sspu.edu.ua/)

НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Назва теми	Індекси компетентностей	Кількість годин			
		Теоретична складова	Практична складова	Самостійна робота	Разом
Тема 1. Сучасні підходи до навчання в Новій українській школі	ЗК.01. ЗК.02. ЗК.03.	2	1	-	3
Тема 2. Психолого- педагогічні умови організації освітнього процесу в Новій українській школі	ЗК.01. ЗК.02. ЗК.03.	2	1	1	4
Тема 3. Особливості впровадження інклюзивного навчання та реалізація педагогічної підтримки учнів з особливими освітніми потребами	ЗК.01. ЗК.02. ЗК.03.	1	4	1	6
Тема 4. Сучасні підходи до навчання історії України у закладах середньої освіти	A2 A3	5	6	4	15
Підсумковий контроль					2

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

Тема 1. Сучасні підходи до навчання в Новій українській школі

Теоретична складова (2 год). Підхід як стратегія навчання, що поєднує в собі методи, форми, прийоми навчання. Основні характеристики компетентнісного, діяльнісного, особистісно орієнтованого, інтегративного, підходів. Зміна пріоритетів в освітньому процесі від накопичення знань до розвитку життєвих навичок.

Проблемне навчання: сутність, механізм, освітні інструменти. Проєктне навчання: сутність, переваги, планування навчального проєкту. Спільні й відмінні риси проблемного та проєктного навчання.

Глибинне навчання. Розвиток критичного мислення й когнітивної гнучкості. Компетентнісно орієнтовані завдання як умова реалізації компетентнісного підходу до навчання.

Практична зорієнтованість навчання. Включення учня в навчальну діяльність як активного суб'єкта. Рефлексивність навчання.

Практична складова (1 год): розв'язання професійних кейсів «Учитель НУШ у дії: розв'язання реальних кейсів»

Очікувані результати охоплюють:

Знання й розуміння:

- сутнісних характеристик сучасних підходів до навчання в Новій українській школі;
- спільних і відмінних рис проблемного й проєктного навчання;
- умов ефективного перебігу кооперативного навчання;
- сутності та принципів діяльнісного підходу в навчанні та інструменти

- його реалізації в освітньому процесі;
- ознак поверхневого і глибинного навчань;
- стратегій розвитку критичного мислення та когнітивної гнучкості.

Уміння:

- організовувати педагогічну діяльність на засадах сучасних підходів до навчання в НУШ;
- реалізовувати принципи діяльнісного підходу, застосовувати діяльнісні методи навчання та різноманітні інструменти діяльнісного підходу в освітньому процесі;
- реалізовувати визначені підходи до організації сучасного освітнього процесу в умовах очного, дистанційного й змішаного навчання;
- моделювати уроки за базовими сценаріями проблемно-орієнтованого, проектного навчань;
- планувати навчальний проєкт;
- добирати ефективні методи розвитку критичного мислення й когнітивної гнучкості;
- вирізняти ознаки поверхневого та глибинного навчань;
- створювати рефлексивне навчальне середовище.

Диспозиції (цінності, ставлення):

- готовність застосовувати сучасні підходи до навчання в Новій українській школі;
- усвідомлення необхідності професійної мобільності й гнучкості;
- здатність планувати освітній процес на засадах Концепції Нової української школи.

Тема 2. Психолого- педагогічні умови організації освітнього процесу в Новій українській школі

Теоретична складова (2 год). Психолого-фізіологічні та інші індивідуальні особливості учнів підліткового віку та їх урахування в організації освітнього процесу. Принцип наступності для базової середньої освіти та психологічні механізми соціалізації та саморозвитку особистості учнів в сучасному освітньому просторі. Спілкування як провідна діяльність учнів підліткового віку та її урахування в організації освітнього процесу. Фізичний, психічний, соціальний і духовний розвиток особистості та реалізація творчого потенціалу учнів. Стратегії роботи з учнями, які сприяють розвитку їхньої позитивної самооцінки та Я-концепції в цілому. Розвиток емоційного інтелекту учасників освітнього процесу. Розвиток критичного мислення й нестандартного розв'язування проблем.

Практична складова (1 год): Майстерка «Спілкуємося з батьками, спілкуємося з учнями».

Самостійна складова (1 година): дослідження «Навчання та виховання дітей в цифрову епоху».

Очікувані результати охоплюють:

Знання й розуміння:

- вікових, індивідуально-психологічних та індивідуально-типологічних особливостей учнів різного віку;
- видів навчально-пізнавальної діяльності;
- значущості психологічних умов розвитку фізичного, психічного,

соціального та духовного розвитку особистості в освітньому процесі;

- психолого-педагогічних інструментів для планування, моніторингу, організації й оцінки заходів для створення безпечного освітнього середовища;

Уміння:

- створювати психологічно безпечний освітній простір;
- уживати превентивні заходи щодо булінгу;
- моделювати ситуації, що потребують критичного мислення й нестандартного розв'язання проблем, розвитку емоційного інтелекту, креативності, громадянськості, лідерства, спілкування та співпраці;
- надавати психосоціальну підтримку в кризових умовах/ситуаціях.

Диспозиції (цінності, ставлення):

- дитиноцентризм;
- морально-етичні: самоповага й повага до інших людей, справедливість, гідність, чесність, турбота;
- соціально-політичні: патріотизм, свобода, демократія, культурне різноманіття, патріотизм, шанобливе ставлення до довкілля, повага до закону, солідарність, відповідальність, культурне різноманіття;
- готовність до змін, партнерства взаємодія з усіма учасниками освітнього процесу, гнучкість й адаптивність.

Тема 3. Особливості впровадження інклюзивного навчання та реалізація педагогічної підтримки учнів з особливими освітніми потребами

Теоретична складова (1 год). Поняття про учнів з особливими освітніми потребами, інклюзивне навчання, інклюзивне освітнє середовище. Організація інклюзивного навчання на рівні базової середньої освіти. Категорії (типи) особливих освітніх потреб (труднощів): загальна характеристика вірогідного прояву, ступінь прояву, рівень підтримки. Особливості надання педагогічної підтримки. Керівні принципи забезпечення ефективного переходу учнів з особливими освітніми потребами від початкової до базової освіти.

Практична складова (4 год.). Розгляд, обговорення та моделювання кейсів підтримки учнів з особливими освітніми потребами.

Самостійна складова (1 год.) Підбір відеоконтенту про запобігання булінгу дітей з особливими освітніми потребами

Очікувані результати охоплюють:

Знання й розуміння:

- основних понять: «особа з особливими потребами», «інклюзивне навчання»;
- ролей і завдань усіх учасників команди психолого-педагогічного супроводу дитини з ООП;
- принципів універсального дизайну в навчанні та стратегій розумного пристосування;

Уміння:

- створювати безбар'єрне, безпечне, інклюзивне освітнє середовище;
- використовувати здоров'язбережувальні технології в освітньому процесі.

Диспозиції (цінності, ставлення):

- відданість ідеї щодо значущої участі в освітньому процесі усіх учнів, у тому числі учнів з особливими освітніми потребами;

- просування демократичних цінностей (повага до багатоманітності, право вибору, формування спільноти, полікультурність);

Тема 4. Сучасні підходи до навчання історії України у закладах середньої освіти

Теоретична складова (5 год) Знання про історичні події та явища в освітньому та суспільному контексті. Історична пам'ять та історична політика України у контексті національно-патріотичного виховання молоді. Методи критичного мислення в пізнанні минулого. Історичні міфи в національній історії. Критичний перегляд та переосмислення історичних міфів. Подача українського державотворення як безперервної історичної традиції. Ключові етапи та особливості багатовікової традиції українського державотворення. Роль особистості в національній історії. Приклади висвітлення діяльності історичних постатей для формування патріотичних цінностей у молоді. Роль видатних особистостей в історії України та їх впливу на державотворчі, суспільні й культурні процеси. Українці в світі. Інформування про історію розвитку української діаспори. Вплив внеску українців у розвиток світової цивілізації.

Практична складова (6 год.). Семінари на теми: «Історична пам'ять та історична політика України», «Українське державотворення: багатовікова традиція». Майстер-клас «Розвінчуємо міфи разом». Круглий стіл «Пропаганда: користь чи шкода?». Обговорення і захист індивідуальної мультимедійної презентації. Тестові завдання з історії: різноманіття та наповнення.

Самостійна складова (4 год.) Створення мультимедійної презентації та написання есе за обраними тематиками для захисту на підсумковому оцінюванні.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Закон України «Про повну загальну середню освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>
2. Закон України «Про освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>
3. Концепція реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029р. URL:
4. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/988-2016-%D1%80#Text>
5. Державний стандарт базової середньої освіти. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednva-osvita/nova-ukravinska-shkola/derzhavnii-standart-bazovovi-serednovi-osviti>
6. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи / М-во освіти і науки України. Київ, 2016. 40 с.
7. Про затвердження типової освітньої програми для 5–9 класів закладів загальної середньої освіти : Наказ Міністерства освіти і науки України від 19 лют. 2021 р. № 235. *Інформаційний збірник Міністерства освіти і науки України*. 2021. № 3/4.
8. Бакка Т. В., Желіба О. В., Мелешенко Т. В. Методика навчання суспільствознавчих дисциплін у закладах загальної середньої освіти: теорія і практика : навч. посіб. Київ : Університет «Україна», 2021. 234 с.

9. Власов В. С., Кульчицький С. В. Нова українська школа: особливості викладання історії та громадянської освіти в адаптаційному циклі : метод. рек. Київ : Генеза, 2022. 144 с.
10. Пометун О. І. Нова українська школа: розвиток критичного мислення учнів на уроках історії та громадянської освіти : посіб. для вчителів. Київ : Видавничий дім «Оріон», 2021. 192 с.
11. Пометун О. І., Ремех Т. О. Методичні засади оцінювання результатів навчання учнів з історії та громадянської освіти в базовій школі. *Український педагогічний журнал*. 2023. № 2. С. 45–54.
12. Хлібовська Г. М. Інтегровані курси історичної та громадянської галузі як інструмент формування ключових компетентностей. *Педагогічний альманах*. 2024. Вип. 56. С. 112–119.
13. Голобуцький О. П., Клімова О. В. Інфомедійна грамотність на уроках історії: практичний poradник для вчителя. Київ : Академія української преси, Центр вільної преси, 2022. 118 с.
14. Десятов Д. Л. Практикум з історичного мислення: формування інформаційної та критичної компетентності учнів. Харків : Вид. група «Основа», 2020. 128 с. (Б-ка журн. «Історія та правознавство» ; вип. 3 (195)).
15. Кендзьор П. І. Інтеграція через діалог: полікультурна освіта на уроках історії та суспільствознавчих дисциплін : монографія. Львів : Світ, 2021. 312 с.
16. Історичні міфи та стереотипи в шкільних підручниках: методичні підходи до деконструкції : зб. наук.-метод. праць / за ред. О. В. Сухомлинської. Київ : Педагогічна думка, 2023. 176 с.
17. Компетентності для демократичної культури: Довідник з освіти з прав людини та громадянства / Рада Європи. Страсбург : Вид-во Ради Європи, 2018. 164 с.
18. Стреад К., Ван Алфен С. Багатоперспективність у навчанні історії: посібник для вчителів / пер. з англ. О. Пометун. Київ : Майстер-клас, 2021. 96 с.
19. Stradling R. Multiperspectivity in history teaching: A guide for teachers. Strasbourg : Council of Europe, 2003. 142 p.